

สรุป

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสนพระราชหฤทัยงานศิลปะ อาจเริ่มจากการเขียนเพื่อผ่อนคลายอารมณ์ และเป็นสื่อถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ในด้านจิตรกรรมนั้น ทรงฝึกหัดวาดภาพตั้งแต่ทรงพระเยาว์จากตำราต่างๆ ที่ทรงซื้อด้วยพระองค์เอง และมีผู้ทูลเกล้าฯ ถวาย ทรงเริ่มทรงงานจิตรกรรมอย่างจริงจังในระหว่าง พ.ศ. 2502-2510 ผลงานจิตรกรรมฝีพระหัตถ์มีจำนวนกว่า 100 ภาพ ส่วนหนึ่งได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานให้แสดงในนิทรรศการศิลปกรรมทั้งในและต่างประเทศ แต่ยังมีภาพจิตรกรรมฝีพระหัตถ์อีกจำนวนมากที่ยังไม่ได้เผยแพร่สู่สาธารณชน แนวทางของวาทสนพระราชหฤทัยในงานศิลปะของไทย พระองค์ทรงมีพระราชประสงค์ถึงศิลปินไทยให้ประสานลักษณะเด่นของงานศิลปะไทยเข้ากับงานศิลปะร่วมสมัย

ในการสร้างสรรค์จิตรกรรมของพระองค์เอง ทรงใช้วิธีการแสดงออกที่หลากหลาย เช่น การใช้สัญลักษณ์สื่อความหมาย การใช้รูปทรงซ้อนกันเพื่อแสดงลักษณะที่ขัดแย้งกัน เป็นต้น การจัดวางองค์ประกอบของภาพอย่างมีชั้นเชิง สลับซับซ้อน ทำให้ผู้ชมเกิดแนวคิด อารมณ์ความรู้สึก มีทัศนะและมุมมองที่แตกต่างกันออกไปตามประสบการณ์ ผลงานจิตรกรรมฝีพระหัตถ์บางองค์เป็นปริศนาและมีคำถามที่ทิ้งไว้ให้ผู้ดูได้ติดตามได้อย่างอิสระ

“...การสร้างงานศิลปะทุกประเทศ นอกจากจะต้องใช้ความฝึกหัดจัดเจน ในทางปฏิบัติประกอบกับวิธีการที่ดีอย่างเหมาะสมแล้ว ศิลปินจำต้องมีความจริงใจและบริสุทธิ์ใจในงานที่ทำด้วย จึงจะได้ผลงานที่มีค่าควรแก่การนับถือ เพราะความจริงใจที่มีอยู่อย่างสมบูรณ์มั่นคงนั้น เป็นเหตุสำคัญที่ทำให้สามารถนำเอาคุณลักษณะพิเศษภายในตัวออกมาแสดงให้ปรากฏได้โดยเด่นชัด เมื่อบรรดาศิลปินสร้างสรรค์งานของตนด้วยความบริสุทธิ์ใจแล้ว ผลงานทั้งหมดก็จะประกอบกันเป็นนิมิตหมายอันงดงาม แสดงให้เห็นถึงชีวิตจิตใจของชาติและประชาชนคนไทย ให้ประจักษ์แก่ชาวโลกได้แพร่หลายกว้างขวางออกไป...”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชทานพระราชดำรัส ในพิธีเปิดการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 21 ณ หอสมุดแห่งชาติ ทำวาสุกี วันศุกร์ที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2515 เนื้อความดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นถึงพระอัจฉริยภาพของพระองค์ ทรงเข้าถึงในคุณค่าของศิลปะและการสร้างสรรค์งานศิลปะของศิลปินอย่างแท้จริง ซึ่งเมื่อได้ชื่นชม

ภาพจิตรกรรมฝีพระหัตถ์ของพระองค์แล้ว พระองค์ทรงเป็นศิลปินด้วยพระองค์เองโดยแท้ ด้วยขบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะเริ่มจากการศึกษาพื้นฐานทางศิลปะจากธรรมชาติและชีวิตจริง ต่อมาทรงสร้างสรรค์จากการแสดงออกของอารมณ์ความรู้สึก ไม่ต้องอาศัยกฎเกณฑ์ความถูกต้องตามความเป็นจริงที่เดียว ดังที่พระองค์เคยมีพระกระแสรับสั่งถึงคณะกรรมการเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังพระพุทธรัตนสถานที่เขาไผ่ถวยงานว่า “...การเขียนไม่จำเป็นต้องให้เหมือนจริง แต่ต้องให้มีความรู้สึก...” การค้นหาแนวทางการทำงานศิลปะเฉพาะตนของศิลปินอย่างอิสระเสรี ผลงานจะเปี่ยมไปด้วยพลังทางความคิดสร้างสรรค์ อาจเกิดขึ้นได้โดยฉับพลัน หรือเกิดจากการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์จากธรรมชาติและสภาพความเป็นจริงที่ปรากฏอยู่ วิวัฒนาการทางศิลปะของจิตรกรรมฝีพระหัตถ์ของพระองค์จากรูปหนึ่งไปสู่อีกรูปหนึ่งทั้งการคลี่คลายต่อเนื่องและการแสวงหาแนวทางใหม่ที่แสดงคุณค่าความงามทางสุนทรียศาสตร์ ส่วนทางด้านความคิด จินตนาการแสดงถึงคุณค่าพลังทางปัญญา ทั้งสองสิ่งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงสื่อสารและถ่ายทอดผ่านงานศิลปกรรมฝีพระหัตถ์ของพระองค์เพื่อให้เห็นถึงพัฒนาการของชีวิตและจิตใจที่สงบอันเป็นความสมดุลตามธรรมชาติที่ซึมซาบได้จากงานศิลปะของพระองค์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ผู้ทรงมีพระมหากษัตริย์คุณูปการยิ่งใหญ่ยิ่งต่อการพัฒนาบ้านเมือง ด้วยพระองค์ทรงเป็นทั้งนักคิดและนักทำ เช่นเดียวกับความเป็นศิลปิน หัวใจสำคัญที่สุดของงานศิลปะคือความคิดสร้างสรรค์ ทำให้เกิดจินตนาการที่มองข้ามศาสตร์สาขาและสามารถเชื่อมโยงมิติของอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ให้บรรลุผลเป็นความสำเร็จของงานนั้นๆ พระราชกรณียกิจต่างๆ ของพระองค์ที่ทรงบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้ราษฎรก็คือพระปรีชาญาณทางความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะของพระองค์ที่มองสรรพสิ่งรอบตัวแล้วนำมาใช้ให้เกิดคุณค่าและประโยชน์สูงสุดได้ ซึ่งคนทั่วไปอาจมองไม่เห็นคุณค่านั้นๆ เช่น โครงการปลูกหญ้าแฝก รักษาดิน หรือการนำเอาวัสดุที่หาได้รอบตัวมาประดิษฐ์ด้วยเทคโนโลยีแบบชาวบ้านให้เป็นกัณฑ์น้ำขัณฑ์พัฒนา ด้านแนวคิดไม่มีใครคาดคิดถึงได้ที่พระองค์ทรงปลูกข้าวในพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังที่ประทับ นอกจากนี้ยังมีโครงการพระราชดำริอีกมากมายที่แสดงให้เห็นพระปรีชาสามารถ ทรงมีทัศนคติเปิดกว้าง คิดแบบเกื้อกูล เอื้ออาทร ใช้ความรู้ทั้งศาสตร์และศิลป์จากหลากหลายสาขาวิชามาบูรณาการจึงจะสัมฤทธิ์ผล แนวทางการปฏิบัติของพระองค์เป็นสิ่งที่น่าเรียนรู้สำหรับชนทุกระดับชั้นในการพัฒนาบ้านเมืองของเราอย่างสร้างสรรค์ เพื่อความยั่งยืนและมั่นคงในการดำรงชีวิตอย่างผาสุกตลอดไป